

2012: rok recese české ekonomiky

Drahomíra Dubská

Tisková konference, Český statistický úřad, 31. července 2013, Praha

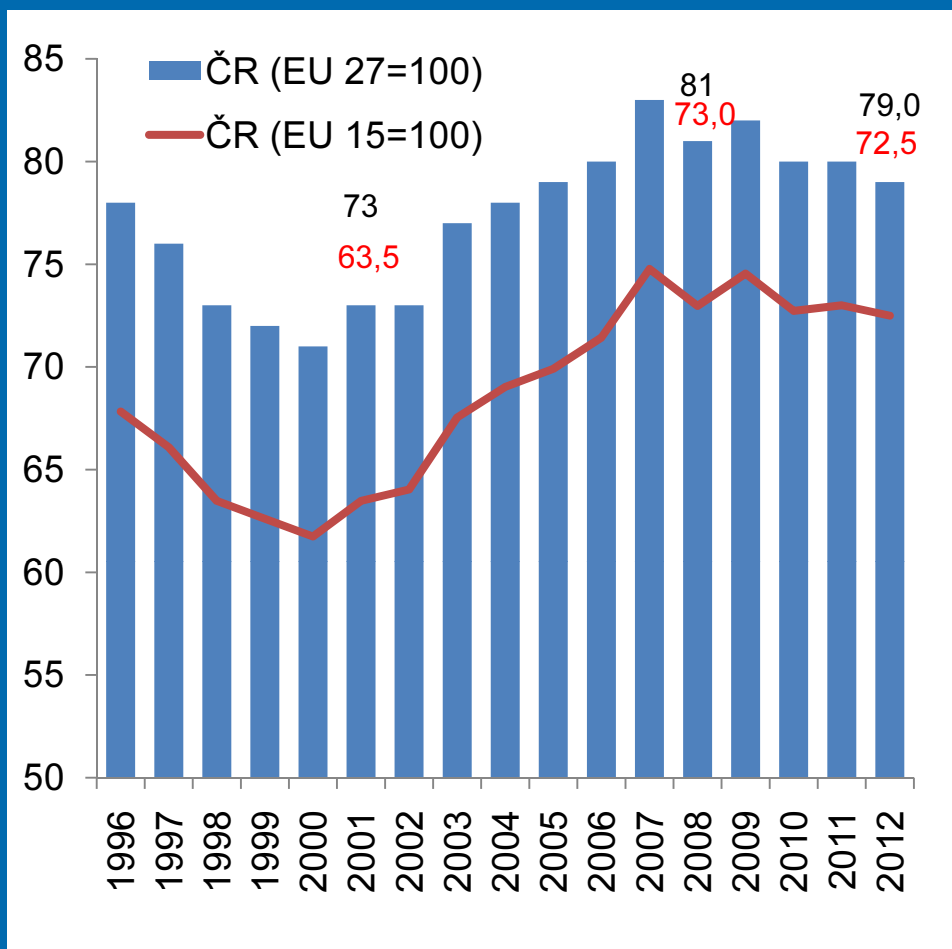
Obsah

- Jak ovlivnil hospodářský pokles v roce 2012 pozici ČR v ekonomické vyspělosti - reálná a nominální konvergence, vývoj v regionech
 - Vybrané sociální aspekty tohoto vývoje (práce, riziko chudoby a sociálního vyloučení)
- Jak se vyvíjel HDP (domácí a zahraniční poptávka, výhled) a makroekonomické rovnováhy
 - Vládní dluh a deficit, soukromá zadluženost, vnější ekonomické vztahy, trh práce, produktivita a mzdy
- Jak si vedeme v konkurenceschopnosti
- Závěry

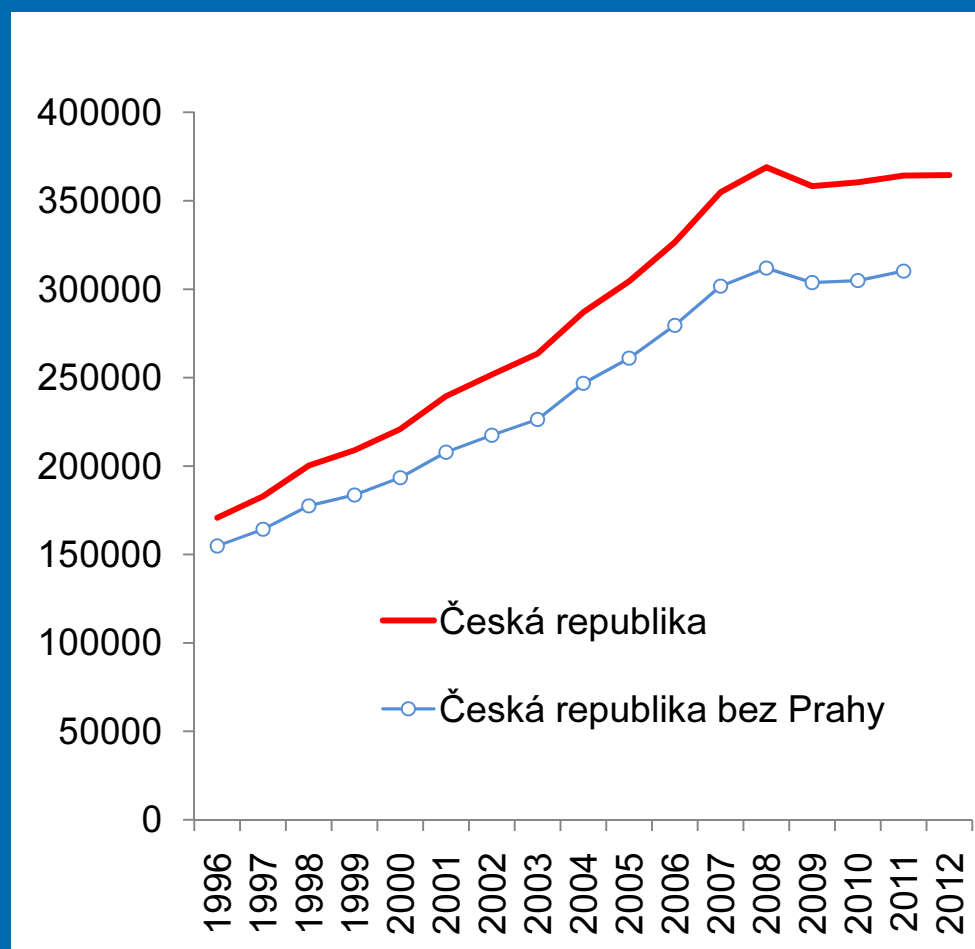
HDP na obyvatele

ČR se přestala blížit k průměrné úrovni EU, naopak od roku 2010 diverguje...

HDP na obyvatele v PPS, zdroj Eurostat

HDP na obyvatele v korunách, zdroj ČSÚ

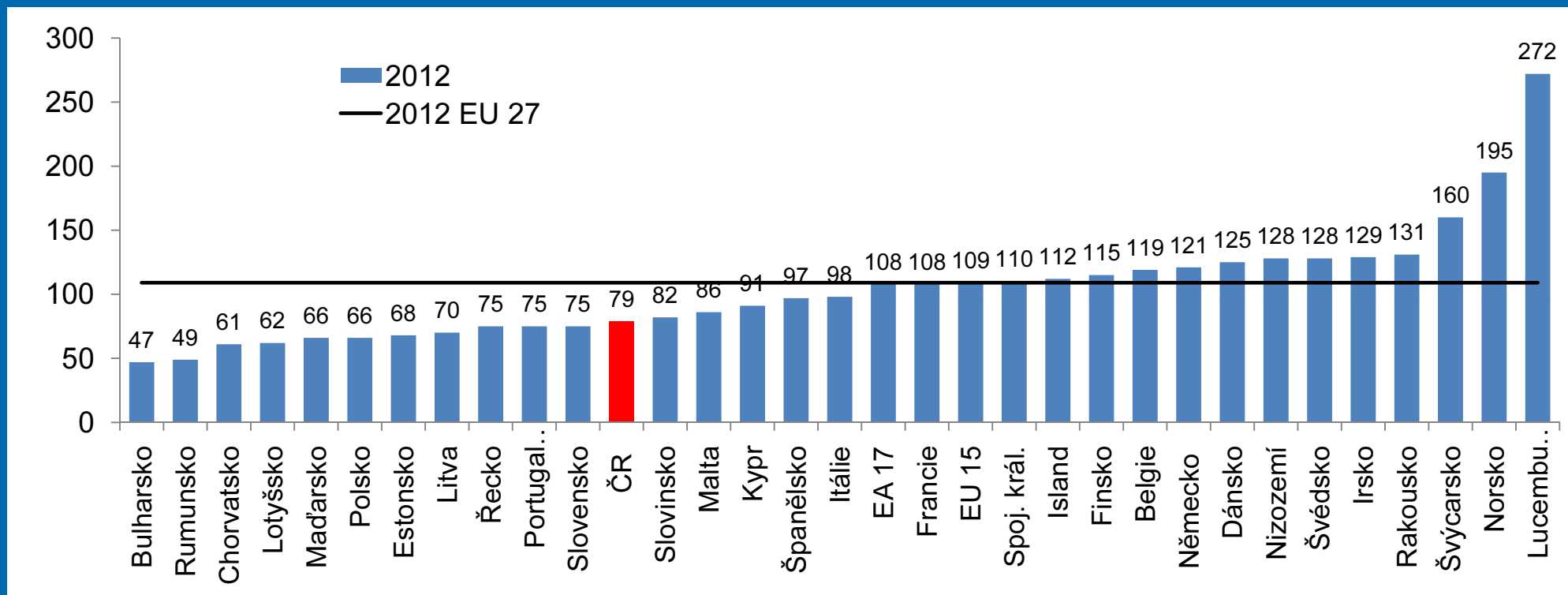

HDP na obyvatele v roce 2012

ČR zůstává na hranici 2. a 3. třetiny žebříčku 31 zemí Evropy (20. místo), v EU 27 byla na 17. místě

HDP/obyv. v PPS ČR=79 % průměru EU v roce 2012 proti 77 % v roce 2003 – rychle konvergovalo Slovensko (na 75 % z 55 % v roce 2003)

HDP na obyvatele v PPS v roce 2012, EU 27=100, zdroj Eurostat

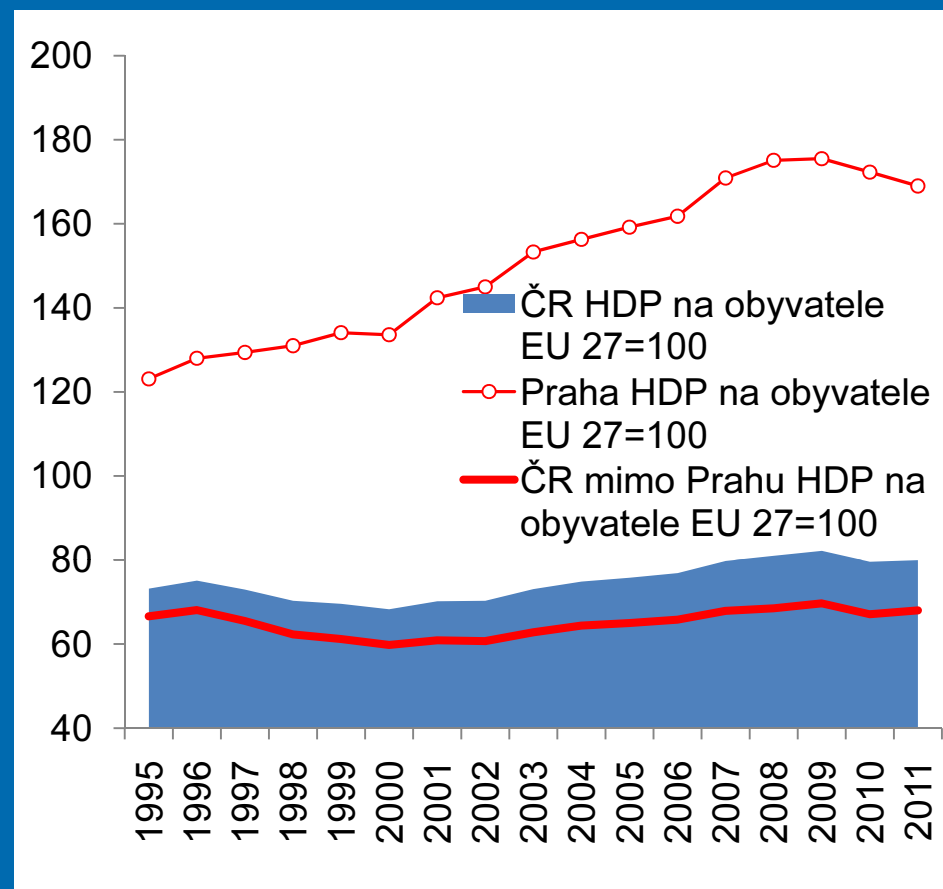

HDP na obyvatele

... HDP na obyvatele z roku 2008 dosud nepřekonán

- HDP/obyv. v roce 2011 (364,2 tis. korun) byl nižší než v roce 2008 (369 tis. korun), a to v Praze (768 tis. proti 797 tis.) i v úhrnu regionů mimo Prahu (310 tis. proti 312 tis. korun)
- Relativní HDP/obyv. v PPS stoupl za roky 2002-2011 v Praze o 24 pb. na 169 % průměru EU - v ČR mimo Prahu o 7,1 pb. na 68 %; celkem za ČR o 8,7 pb. (79,6 %)
- Výrazná disproporce vývoje Prahy a ostatních regionů od roku 2009 slábne

Vývoj HDP na obyvatele v PPS v Praze, v ČR kromě Prahy a v ČR celkem (EU 27=100)

Zdroj: ČSÚ

Příjmy na obyvatele v krajích

Za roky 2002-2011 nejvyšší růst čistého disponibilního důchodu na obyvatele v Moravskoslezském kraji, za roky 1995-2011 v Praze → konjunktura pomohla hlavně regionům

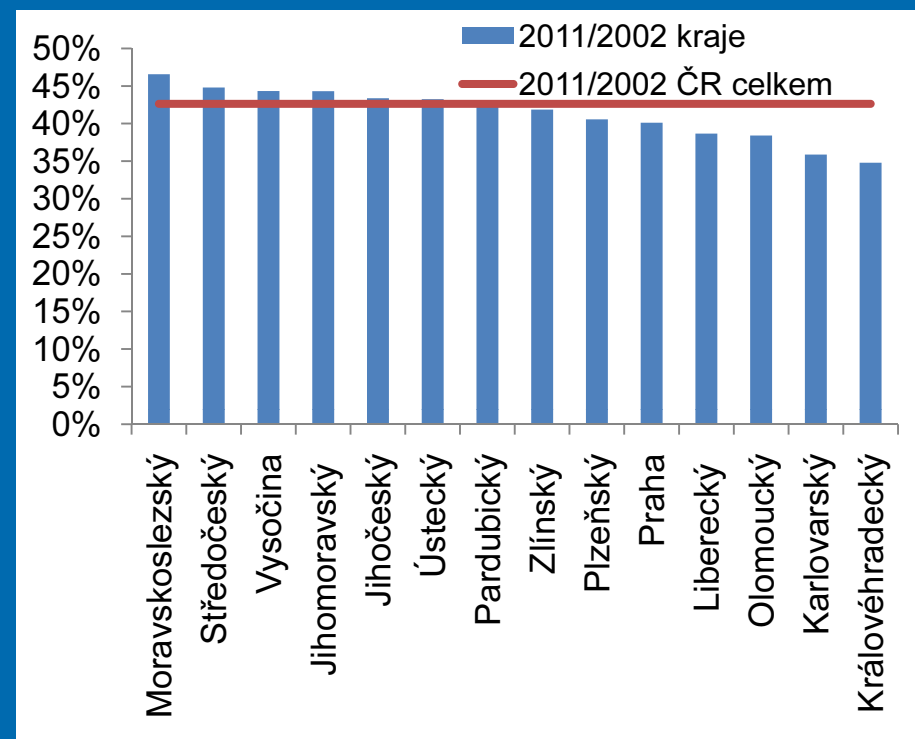
- Příjmy (čistý disponibilní důchod domácností na obyv. v tis. korun):

	2011	2002	1995
ČR celkem	190,4	133,5	81,3
Praha	250,1	188,2	98,3

- Nejvyšší přírůstky:

2002-2011: Moravskoslezs.	+46,6 %
Středočeský	+44,8 %
ČR celkem	+42,6 %
1995-2011: Praha	+154,4%
Středočeský	+147,6%
ČR celkem	+127,5%

Růst příjmů na obyvatele v letech 2002-2011 (čistý disp. důch. domácností/obyv., nom. v %)

Zdroj ČSÚ, národní účty

Příjmy na obyvatele v krajích

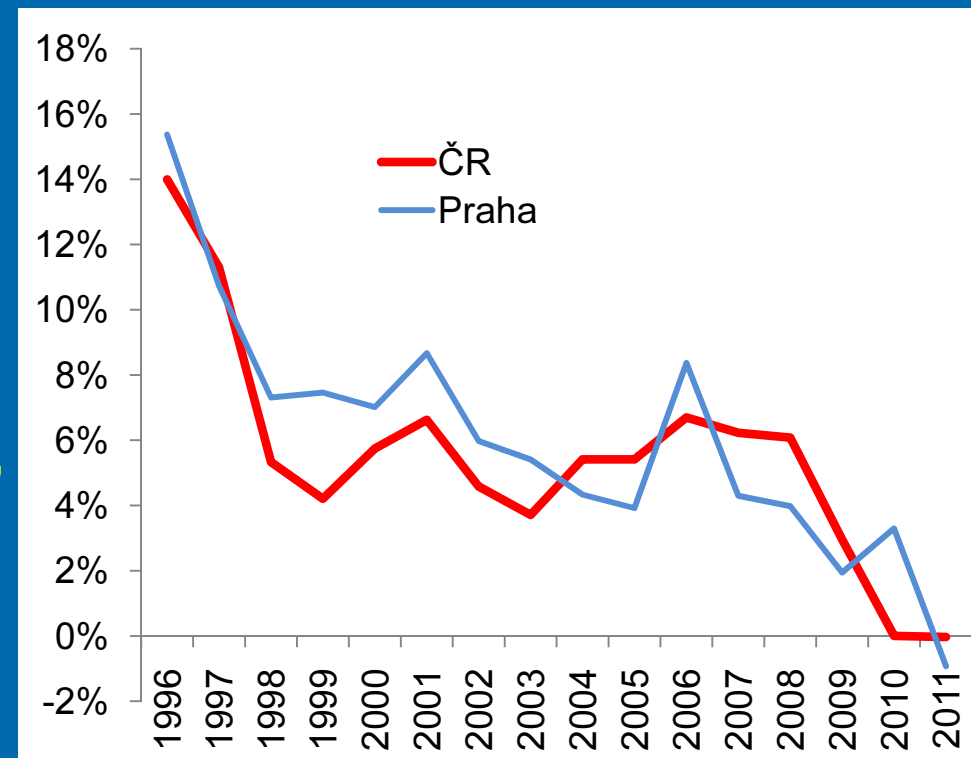
Po krizi v roce 2009 se v dalších dvou letech růst příjmů (čistého disponibilního důchodu domácností) na obyvatele zastavil

- Vysoký růst příjmů v polovině 90. let
- Za ekonomické konjunktury let 2004-2008 výrazněji procentuelně rostly příjmy na obyvatele v regionech
- V letech 2010 a 2011 se poprvé objevil meziroční **pokles příjmů**:

2010 : PA -3 %, HK -2,9 %, OL -2,8 %, JČ -1,8 %, ZL -1,7 %, MS -0,8 %, VYS -0,6 %, KV -0,6 %, ÚL -0,3 %

2011: JHM -1,7 %, HK -1,3 %, PHA -0,9 %, SČ -0,3 %

Tempo růstu příjmů na obyvatele (čistý disponibilní důchod domácností/obyv.; y/y v %)

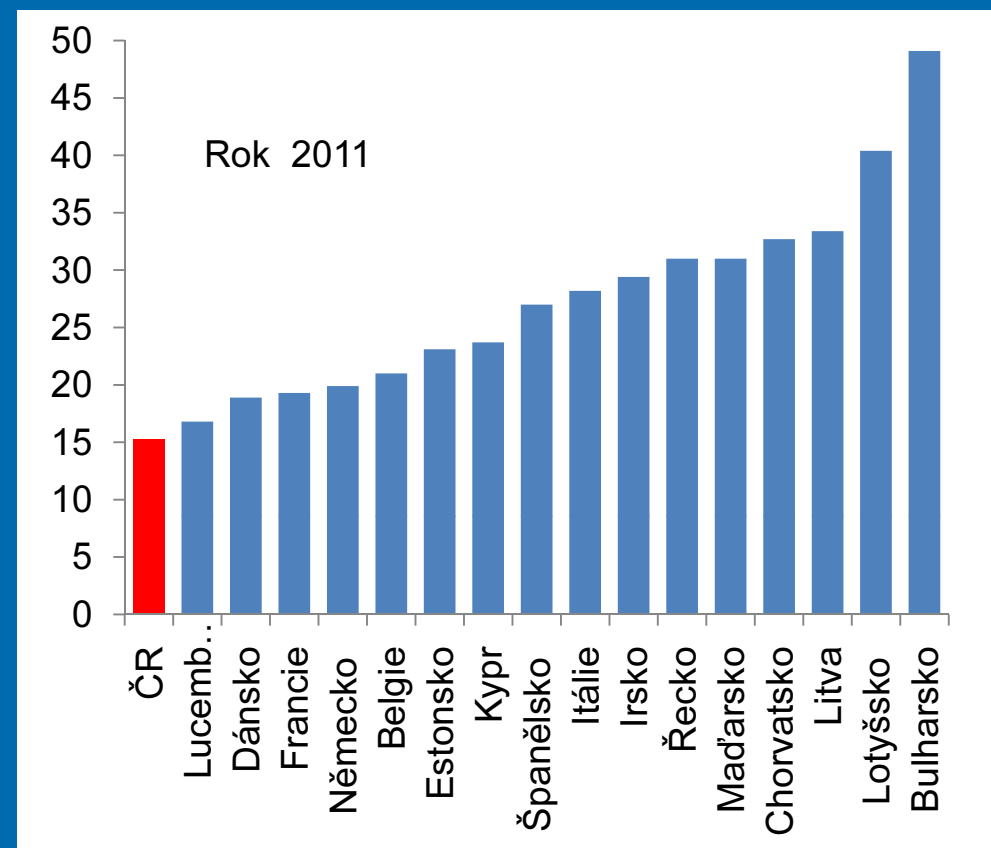
Zdroj: ČSÚ, národní účty

Riziko chudoby a sociálního vyloučení

Regiony v ČR s pozitivními hodnotami oproti EU

- **Chudoba a sociální vyloučení** ohrožovaly v roce **2011** v ČR **15,3 %** obyvatel, v roce 2005 19,6 % - **proti roku 2009 (14 %) jejich podíl vzrostl**
- **V Praze (9,1 %) a Střed. Čechách (9,6 %) nejnižší ohroženost ze všech regionů NUTS 2 v EU** – vyšší v regionech Severozápad (24,6%) a v Moravskoslezském kraji (22 %) – i to však bylo méně než např. v Irsku (29,4 %) nebo Itálii (28,2 %)
- Nejvyšší ohroženost v 6 z 8 regionů v Bulharsku a na Sicílii (přes 50 %)

Lidé v riziku chudoby nebo sociál. vyloučení (2011, v % populace domácností)

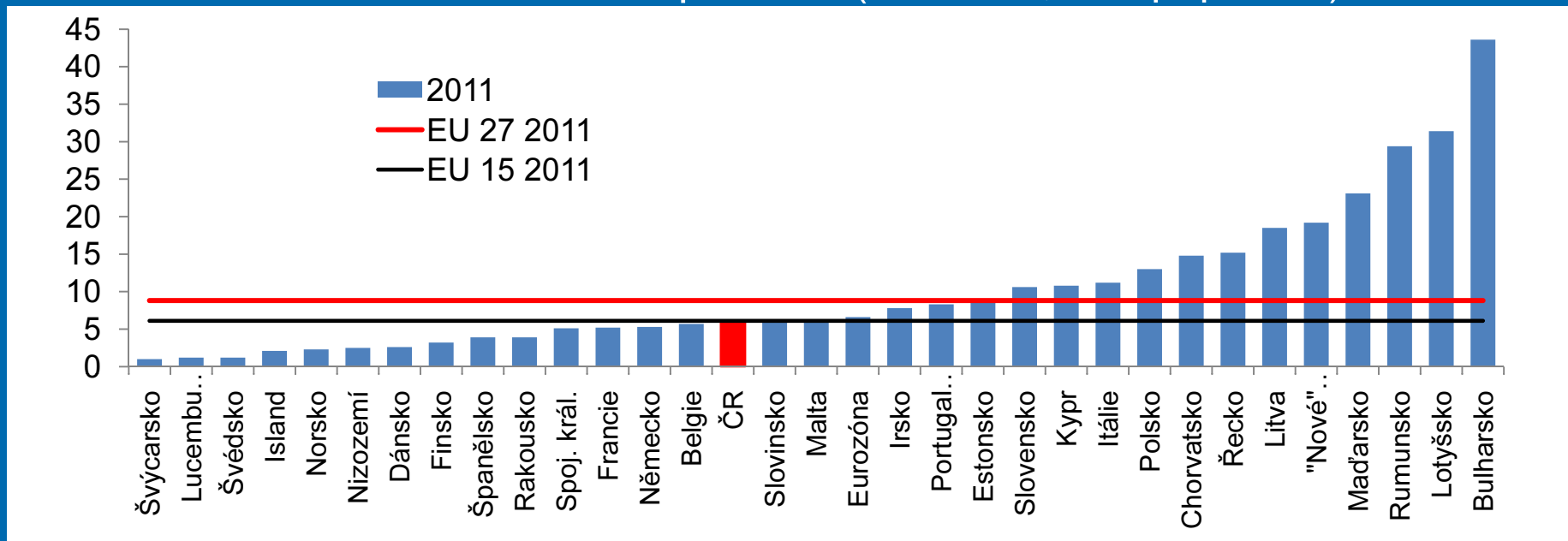
Zdroj: Eurostat

Riziko chudoby a sociálního vyloučení

Hmotné strádání* definované „evropskýma očima“

Kromě ohrožení příjmovou chudobou je část obyvatelstva Evropy i v „materiální deprivaci“* – ta se v ČR v roce 2011 týkala 6,1 % lidí, tj. stejně jako v průměru za „staré země“ unie (EU 15); v roce 2005 ještě 11,8 %

Lidé v materiální deprivaci* (rok 2011, v % populace)

*Lidé, kteří si nemohou dovolit nejméně 4 z 9 definovaných věcí: platit účty za nájem a služby, mít v bytě teplo, jíst obden maso, čelit neočekávaným výdajům, týdenní dovolenou mimo domov, auto, aut. pračku, barevnou TV, telefon.

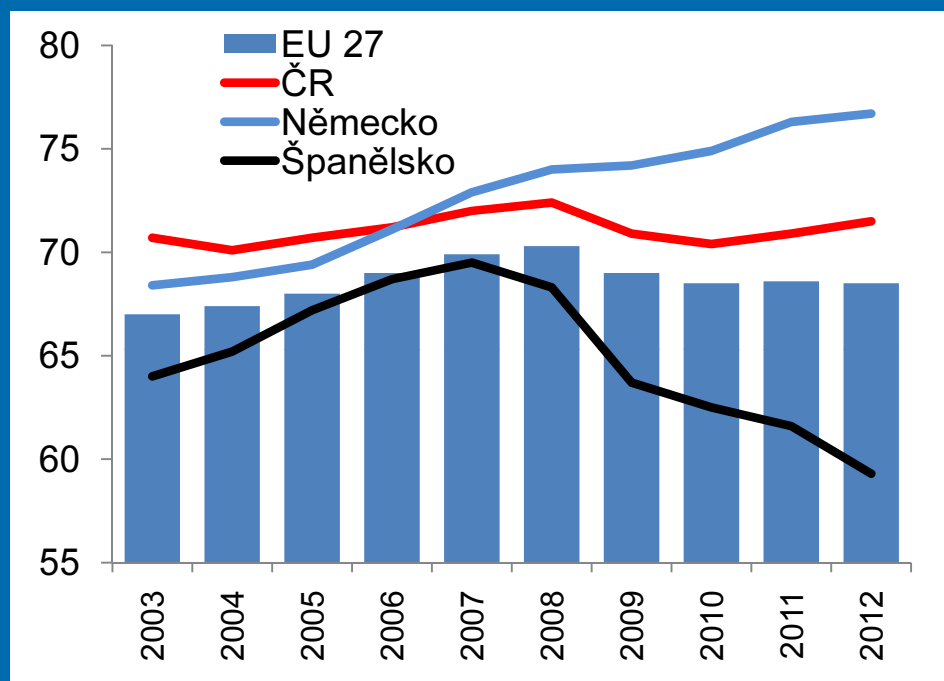
Zdroj: SILC, Eurostat

Práce

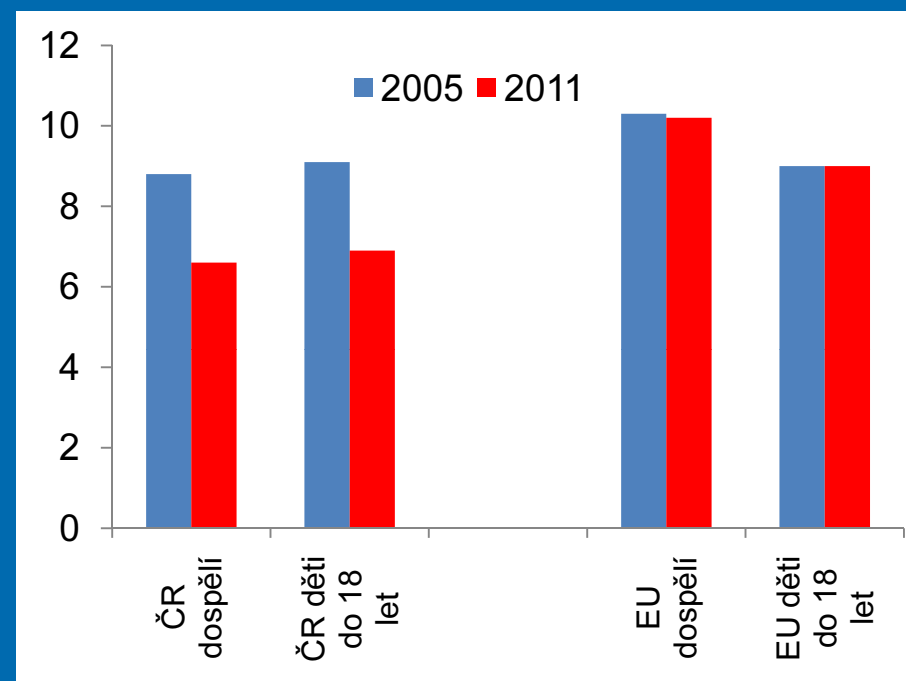
Míra zaměstnanosti v ČR v roce 2012 (71,5 %) nedosáhla úrovně let 2007 a 2008 – trend 2003-2012 podobný jako v EU

Podíl lidí žijících v domácnostech s velmi nízkou intenzitou práce klesl za roky 2003-2011 na 6,6 % z 8,8 %; v EU stagnoval

Míra zaměstnanosti ve věkové kategorii 20-64 let (v % populace)

Lidé žijící v domácnostech s velmi nízkou intenzitou práce* (v % celkové populace)

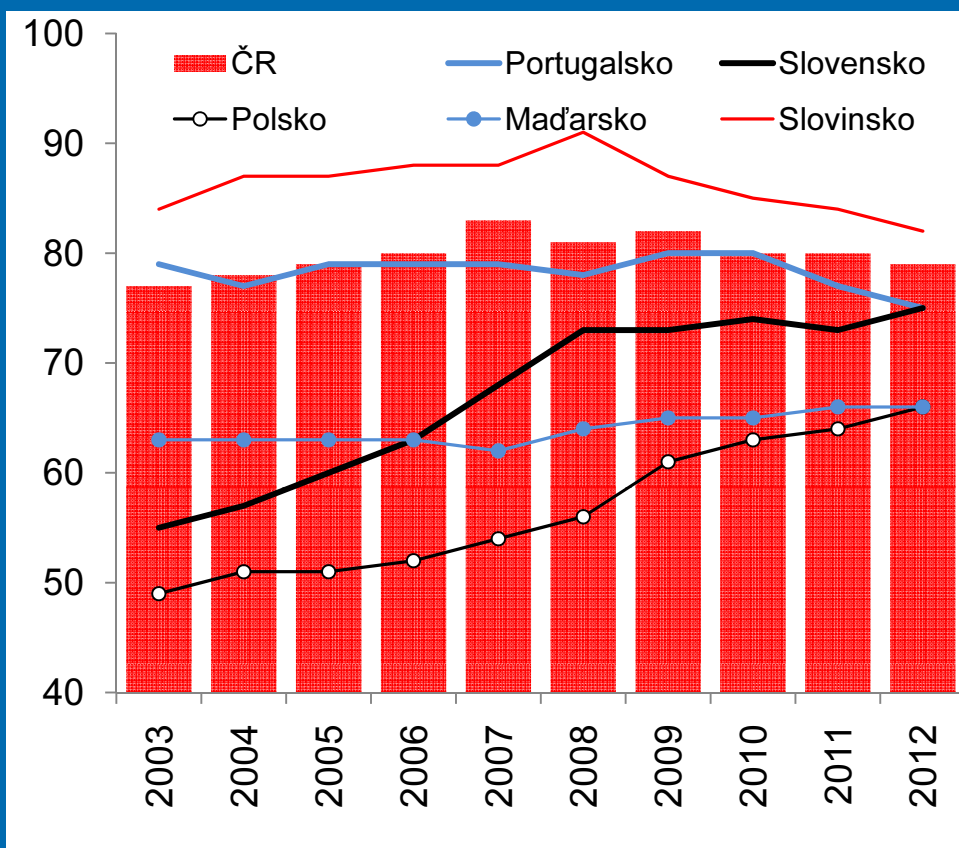

* Domácnosti, kde dospělí odpracovali předchozí rok méně než 20 % své potenciální pracovní kapacity.

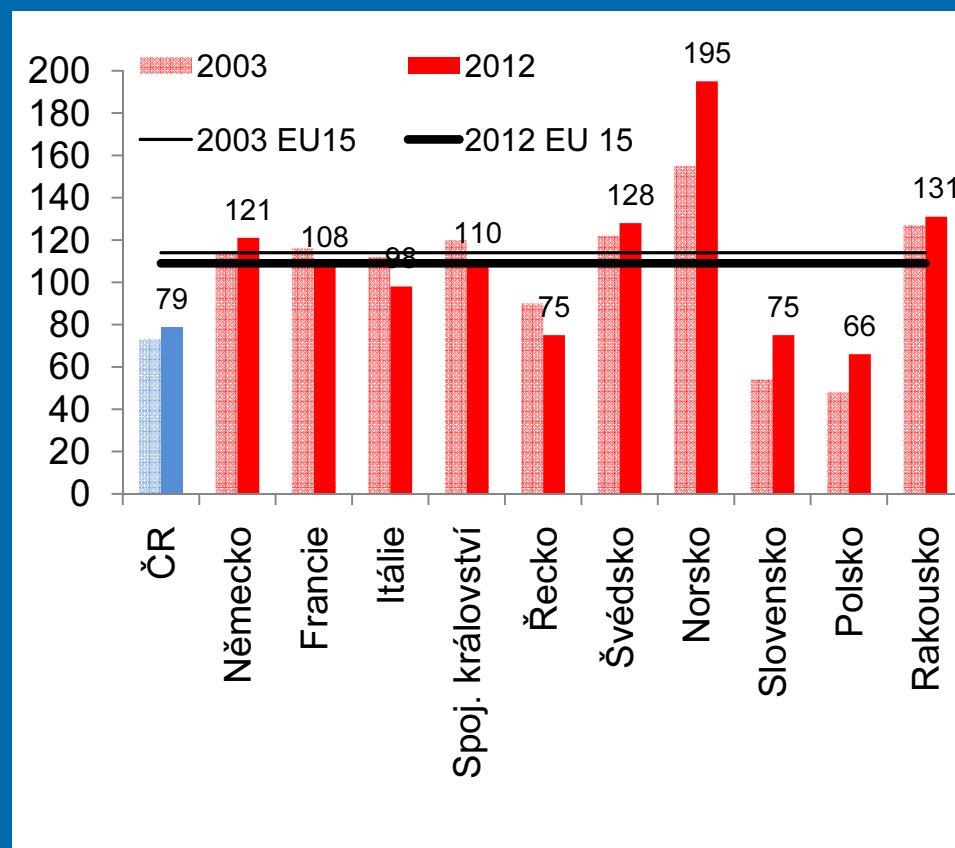
Nestejný vývoj reálné konvergence

Silná reálná konvergence k průměrné ekonomické úrovni EU
Slovenska a Polska, divergence ČR, Slovinska a Portugalska

Vývoj poslední dekády (HDP na obyvatele v PPS, EU 27=100, zdroj Eurostat)

Změna pozice za roky 2003-2012 v HDP na obyvatele v PPS, EU 27=100

Přírůstky základních složek HDP ve středně- a dlouhodobém horizontu (reálně, v %):

	2003-2012		2010-2012		2012	
	ČR	EU	ČR	EU	ČR	EU
▪ Spotřeba domácností	17,5	8,3	-2,2	-0,5*	-2,7	-0,8
▪ Spotřeba vlády	-0,5	13,5	-3,9	0,0**	-1,2	0,1
▪ Investice	17,4	-0,2	-3,4	-3,1	-4,1	-5,8
▪ Export zboží a služeb	95,5	43,2	14,0	8,9	4,0	2,4
▪ Import zboží a služeb	66,0	34,9	9,4	3,8	2,3	-0,3
▪ Domácí poptávka	13,4	7,6	-2,8	-0,9	-2,7	-1,5
▪ Hrubá přidaná hodnota	30,6	11,6	0,8	1,6	-1,0	-0,3
▪ HDP	28,4	10,8	0,6	1,3	-1,3	-0,4

* Např. Německo +2,5 %, Slovensko -1,1 %, Polsko +3,5 %, Estonsko +8,3 %

** Např. Německo +2,2 %, Francie +1,9 %, Řecko -9,2 %, Slovensko -4,9 %

Nominální konvergence

Plnění maastrichtských kritérií – v roce 2012 ČR neplnila dvě z kritérií, což byl nejméně příznivý výsledek za posledních pět let

let	2008	2009	2010	2011	2012
▪ Kritérium inflace (HICP)	6,3 ne	0,6 ano	1,2 ano	2,1 ano	3,5 ne
▪ Fiskální kritérium					
▪ deficit (< 3 % HDP)	-2,2 ano	-5,8 ne	-4,8 ne	-3,3 ne	-4,4 ne
▪ dluh (<60 % HDP)	28,7 ano	34,2 ano	37,8 ano	40,8 ano	45,8 ano
▪ Kritéria stability					
▪ úrokové sazby	4,6 ano	4,8 ano	3,9 ano	3,7 ano	2,8 ano
▪ směnný kurz	ČR není součástí systému ERM II.				

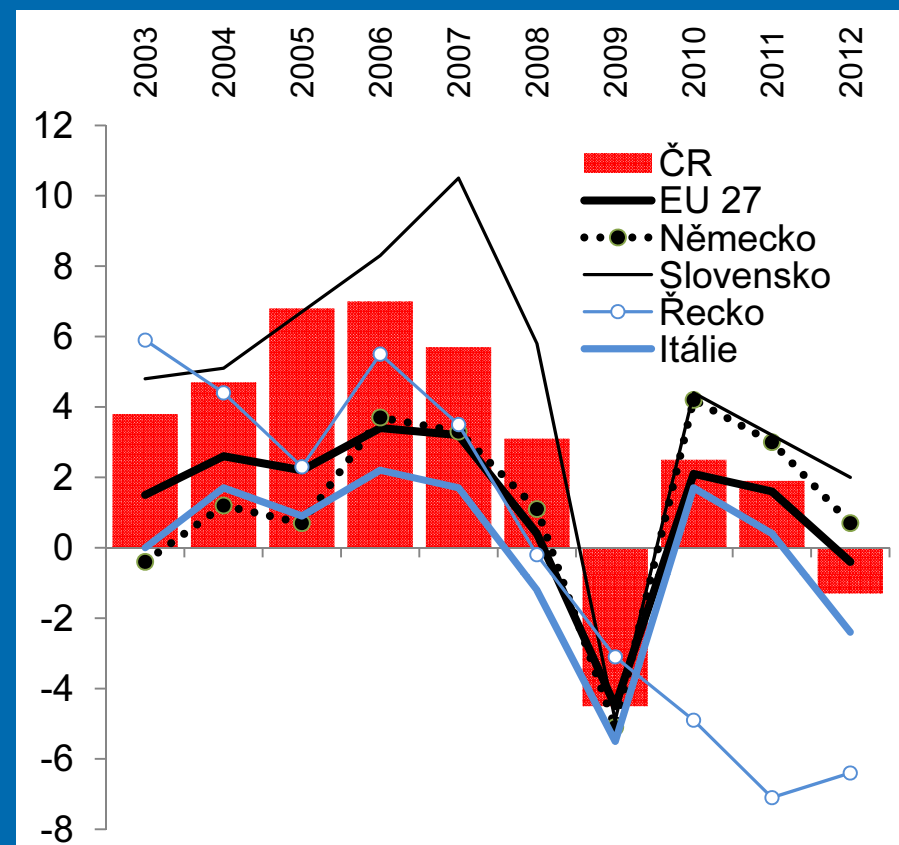
Zdroj: Eurostat

Recese v roce 2012 – domácí vlivy...

Ekonomika trpěla oslabovanou domácí poptávkou

- Kromě pěti jihoevropských zemí v problémech s dluhy a také Maďarska byl hospodářský pokles ČR v roce 2012 (-1,3 % y/y) nejhlubší v EU 27 (-0,4 %)
- Domácí poptávka (v podobě spotřeby domácností a vlády, investic a dovozu) klesla o 2,7 % y/y oproti 1,5 % v EU (za roky 2010-2012 o 2,8 % proti 0,9 % v EU

HDP reálně, y/y v %

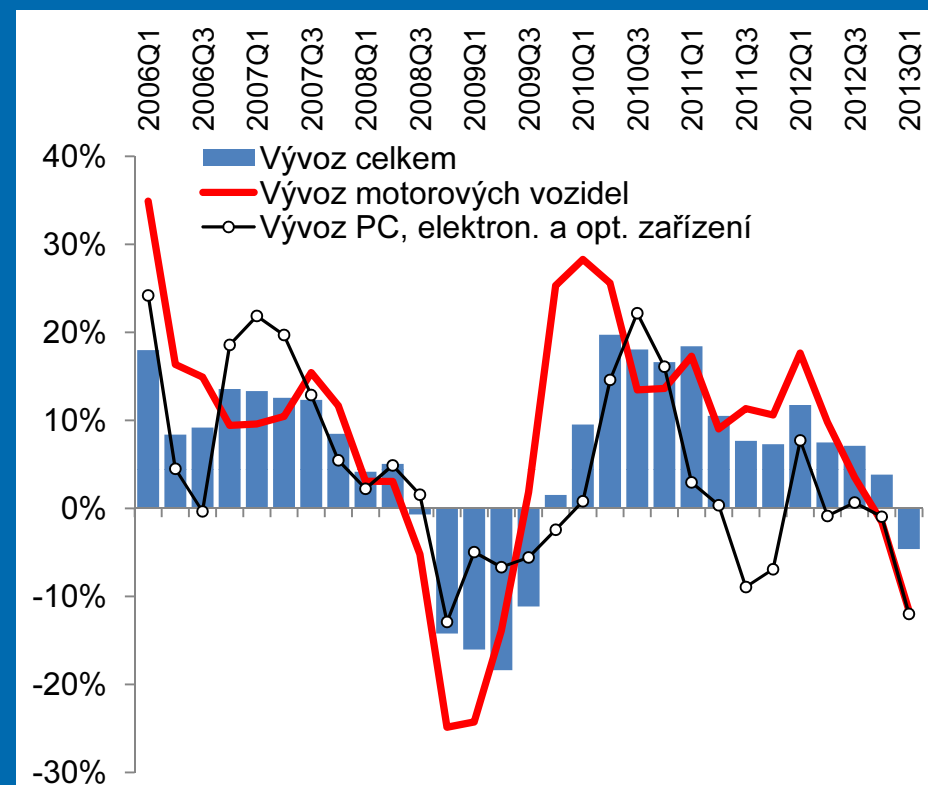
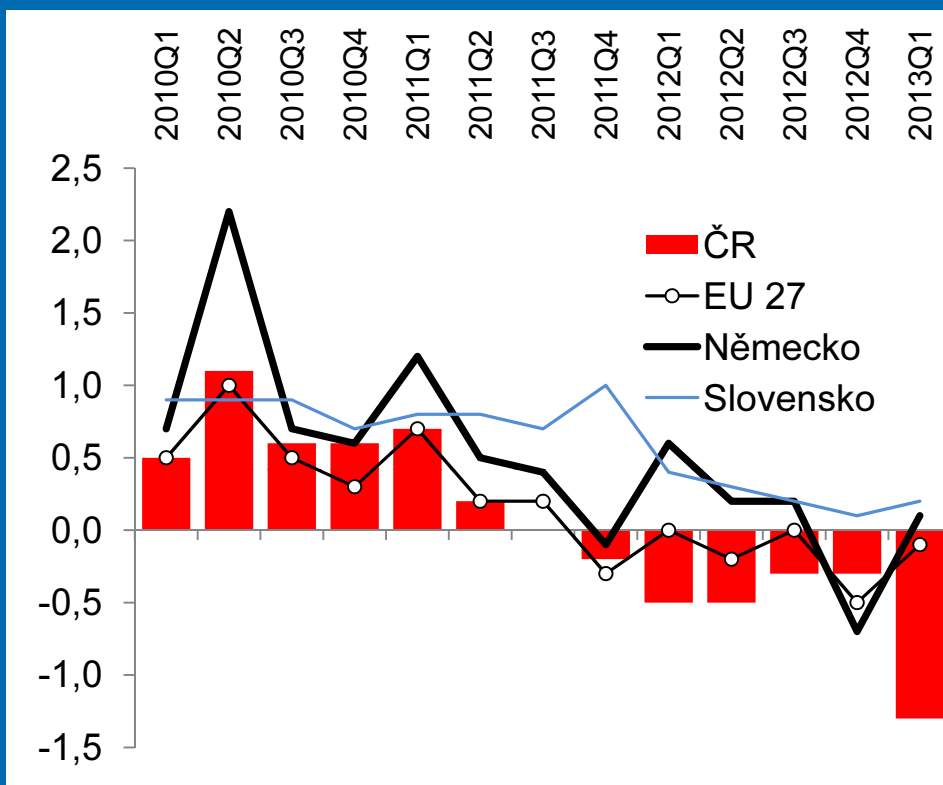
Zdroj : Eurostat

... a vliv zahraniční poptávky

Evropské trhy odebírající zboží z ČR poklesly až od podzimu 2012 (export aut a počítačů -1,6 % a -0,9 % y/y ve 4q2012, propad v 1q2013)

Země největších obchodních partnerů ČR (HDP reálně, y/y v %, očištěno o sezónnost a vliv nestejného počtu pracovních dní)

Export vybraného zboží (auta, počítače a elektron. zařízení) a export z ČR celkem; y/y v %

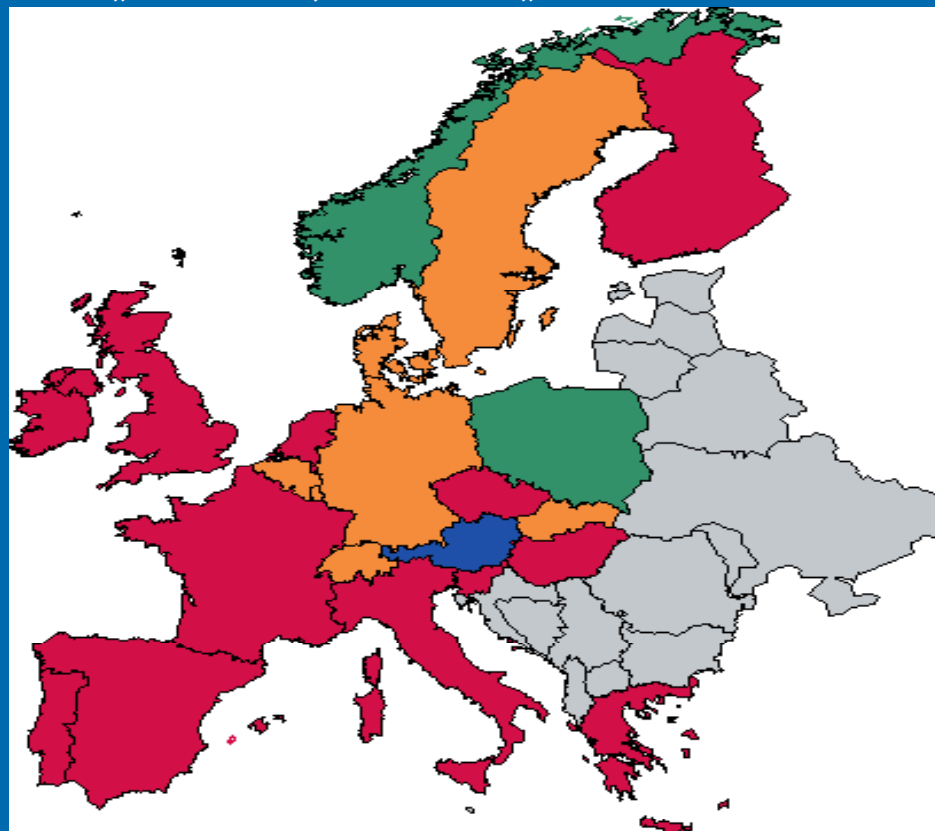
Zdroj: ČSÚ, zahraniční obchod v národním pojetí, klasifikace CZ - CPA

... a vliv zahraniční poptávky

Další oslabování zejména evropských trhů odebírajících zboží z ČR; nerecesivní výhled pro Německo

- V letech 2010-2011 rostl export aut z ČR v průměru o 16 % ročně - v roce 2012 však dynamika oslabila na 7,4 % y/y (ve 4q 2012 však pokles -1,6 % y/y, v 1q 2013 už -11,6 % y/y)
- Nepříznivý evropský výhled → nutná další diverzifikace exportu - v roce 2012 podíl EU na celkovém exportu 80,8 % (83 % v roce 2011 a 87,3 % v roce 2003)

Výhled pro ekonomiky v Evropě (květen 2013: zeleně „expanze“, modře „oživení“, žlutě „v riziku“, červeně „recese“

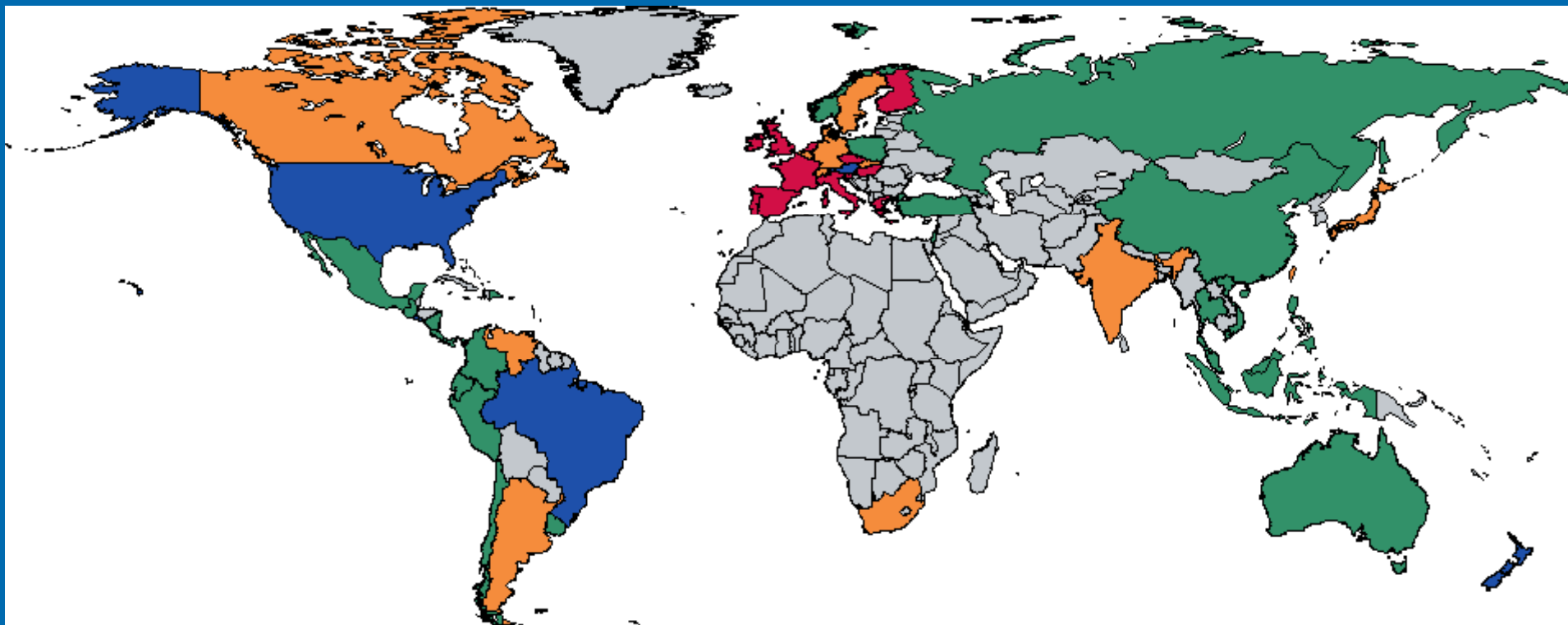
Zdroj: Moody's Analytics

Zahraníční poptávka

Při stále silné orientaci exportu z ČR na trhy EU (např. do rostoucích ekonomik zemí BRIC* směřovalo v roce 2012 jen 5,7% exportu z ČR) přetrvává riziko slabé zahraniční poptávky

Globální ekonomický výhled z května 2013

(zeleně „expanze“, modře „oživení“, žlutě „ekonomika v riziku“, červeně „recese“)

*Brazílie, Rusko, Indie, Čína

Zdroj: Moody's Analytics

Makroekonomické nerovnováhy

Zlepšení jen u výsledku ekonomických vztahů se zahraničím

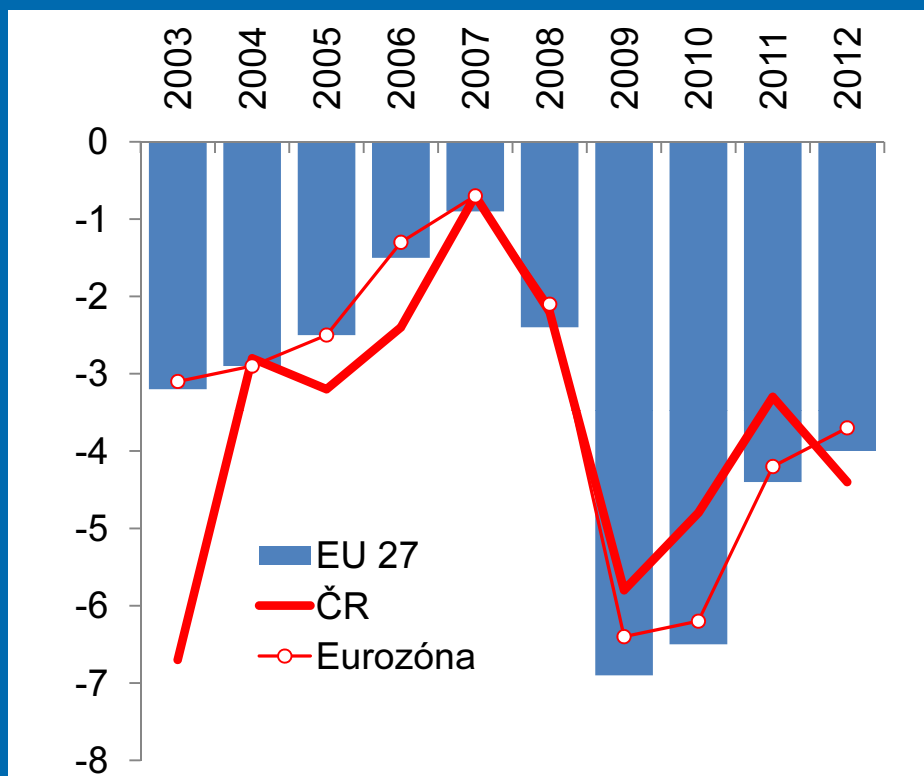
- Vnitřní nerovnováha podle deficitu vládního sektoru se v roce 2012 zhoršila (mimořádný vliv: církevní restituce)
- Nerovnováha vnějších ekonomických vztahů ČR se zlepšila (redukce deficitu běžného účtu platební bilance)
- Nerovnováha v nabídce a poptávce na trhu práce přetrvává – počty volných míst od roku 2010 stagnují mezi 30-40 tisíci, uchazečů o zaměstnání každý rok přes půl milionu (506,9 tis. v průměru měsíčně v roce 2012)
- Pokrizový mírný předstih tempa růstu produktivity před tempem růstu reálné mzdy se zastavil - dynamika produktivity práce na zaměstnanou osobu i dynamika reálné mzdy v roce 2012 poklesly meziročně shodně o 0,6 %

Nerovnováhy

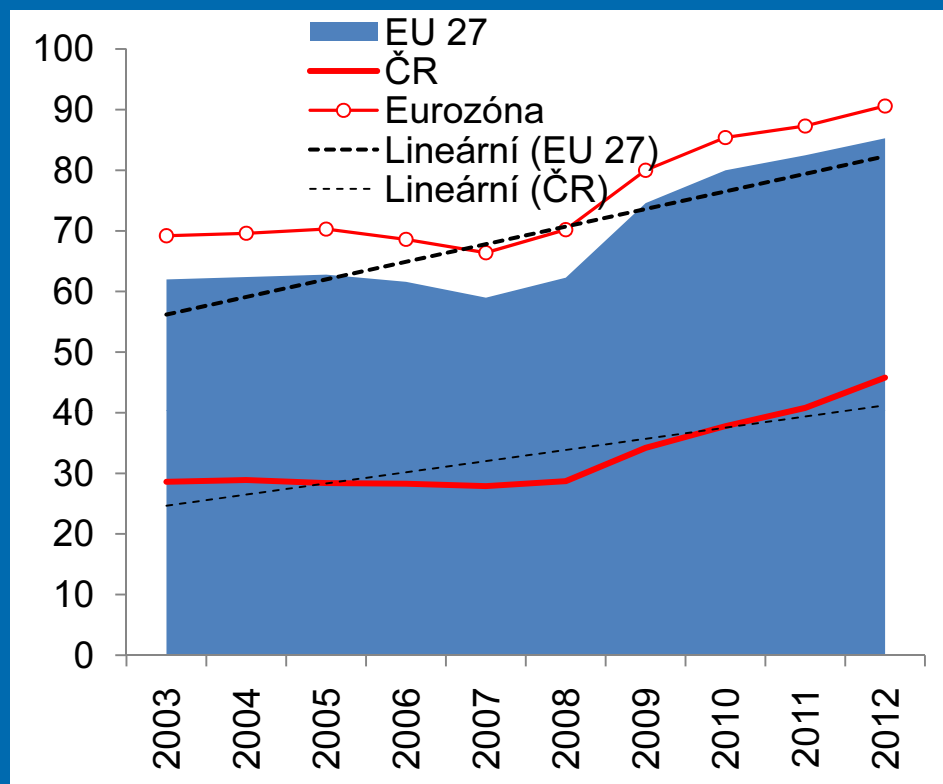
Deficity vlády 2008-2011 každoročně lepší než v EU 27, v roce 2012 mimořádné vlivy (zejména církevní restituce)

Zadluženost vlády i přes růst o 5 pb. oproti EU 27 nízká

Deficit vládního sektoru ČR v %
nominálního HDP

Hrubý konsolidovaný dluh vládního sektoru
ČR v % nominálního HDP

Nerovnováhy

Vnitřní nerovnováha podle fiskálních parametrů zůstává v kontextu EU i přes svůj růst příznivá (v roce 2012 byla ale ČR v pořadí „vládní dluh/HDP“ předstižena Švédskem, Lotyšskem a Dánskem)

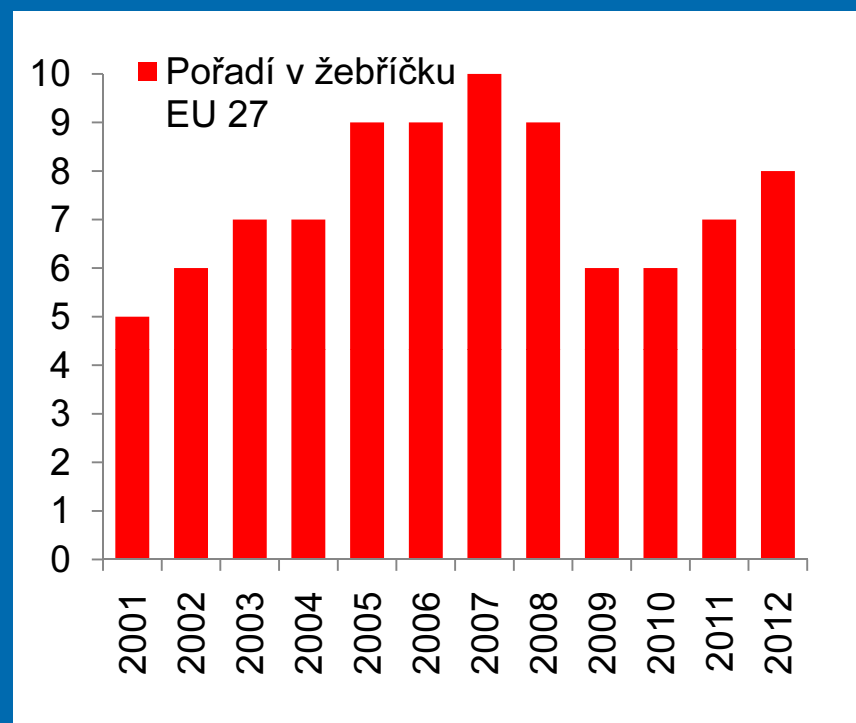
- **Vládní deficit/HDP v %** a pořadí ČR v evropském srovnání:

2000	2005	2010	2012
-3,6	-3,2	-4,8	-4,4
22.	20.	13.	9.

- **Vládní dluh/HDP v %** a pořadí ČR v evropském srovnání:

2000	2005	2010	2012
17,8	28,4	37,8	45,8
4.	9.	6.	8.

Pořadí ČR v EU 27 podle zadluženosti vládního sektoru (dluh/HDP v b.c., v %)

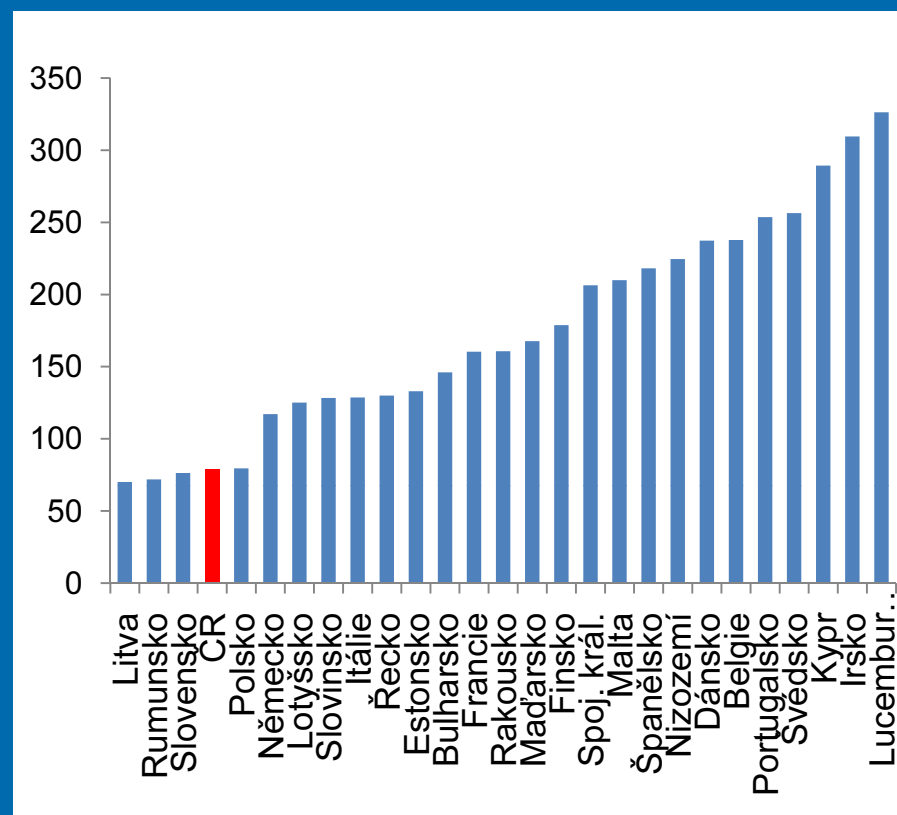

Soukromý a vládní dluh

Soukromý dluh ČR v relaci k HDP čtvrtý nejnižší v Evropě (po Litvě, Rumunsku a Slovensku)

- Domácnosti a nefinanční podniky v ČR* dlužily koncem roku 2011 objem peněz ve výši pouhých **78,6 % HDP** (v roce 2003 jen 49,2 %) – Irsko 310 %, Německo 117 %, Slovensko 76 %
- Za roky 2003-2011 dokázalo snížit soukromý dluh pouze Německo, **s nejnižším přírůstkem** Nizozemí (+23 pb.) a **ČR (+22 pb.)**

Soukromý dluh/HDP (v % z běžných cen; firmy+ domácnosti*)

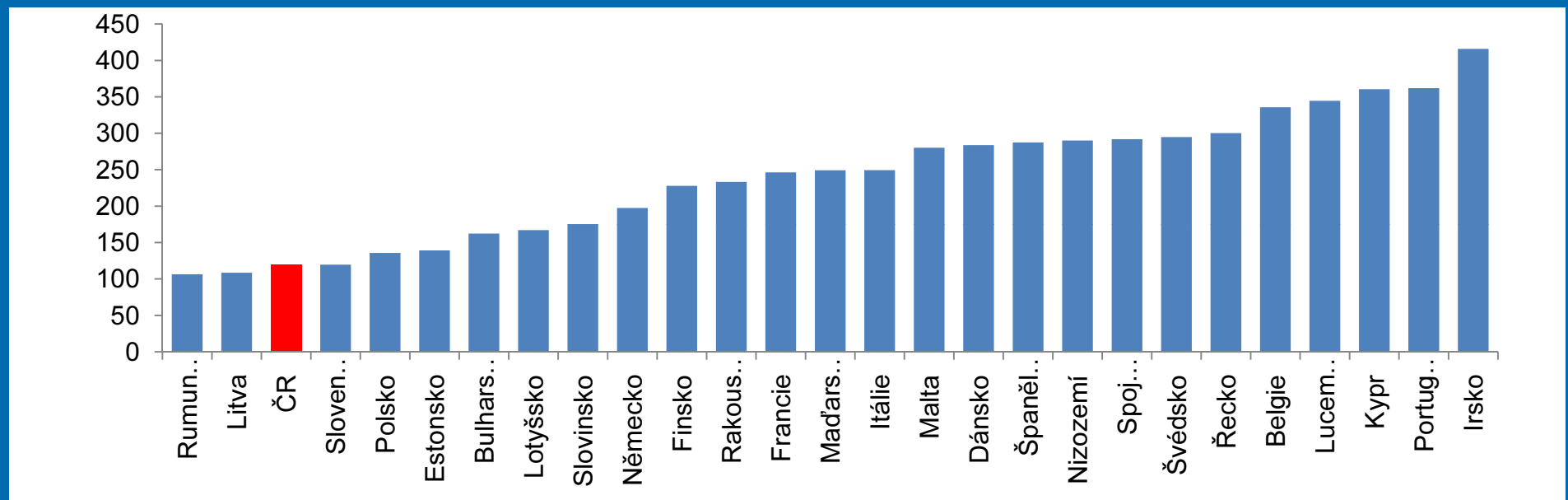

Vč. neziskových institucí sloužících domácnostem (NISD)

ČR patří dlouhodobě k nejméně zadluženým zemím v EU 27

Stále relativně nízká zadluženost vládního sektoru ČR k HDP + dlouhodobě jedna z nejnižších relací k HDP u soukromého dluhu = **3. místo ČR v roce 2011 v pořadí zemí EU v celkové zadluženosti zahrnující soukromý dluh i dluh vládního sektoru (119,4 % HDP)**

Hrubý konsolidovaný dluh vládního sektoru plus konsolidovaný soukromý dluh/HDP, v %;
1. Rumunsko 107 %, 2. Litva 109 %, 3. ČR 119 %

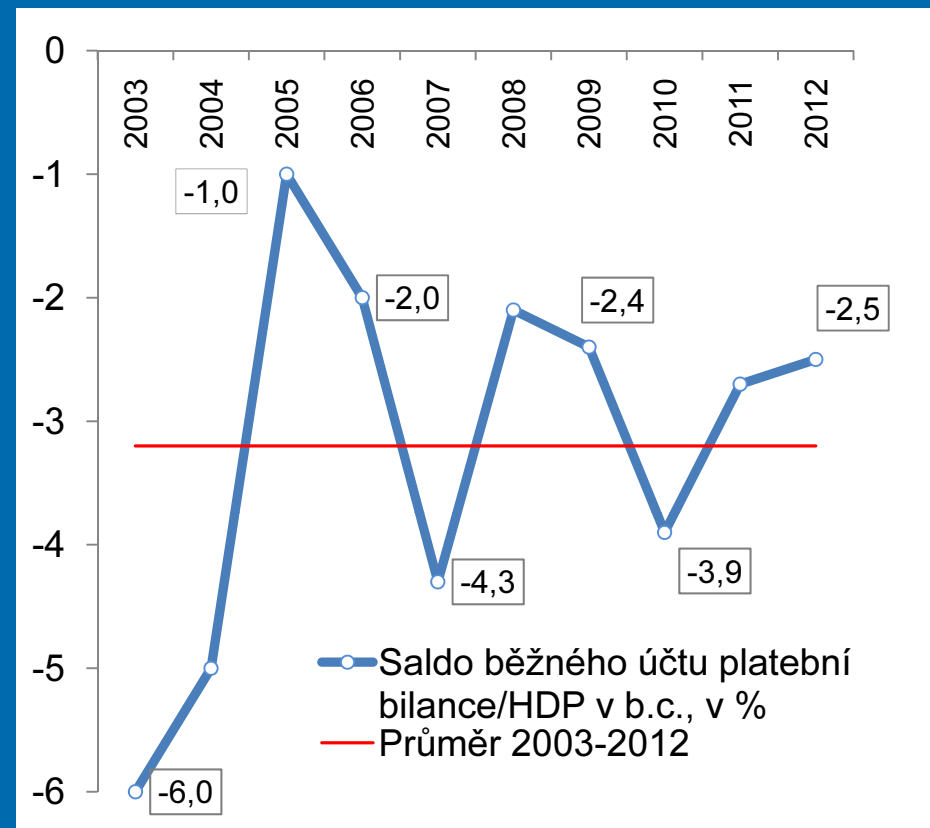

Vnější nerovnováha

Platební bilance se zahraničním dlouhodobě **relativně příznivá**

- Vztah ČR se zahraničním dlouhodobě v deficitu – odliv peněz je větší než jejich příliv; v roce 2012 byl tento schodek v poměru k HDP (-2,5 %) lepší než desetiletý průměr (v EU však přebytek +1,3 %, v Německu +7 %)
- Pozitivně působí obchod se zbožím a službami, negativně odliv dividend a mzdové saldo se zahraničí
- Příliv přímých investic ze zahraničí byl v roce 2012 (207 mld. korun) třetí nejvyšší od roku 2002

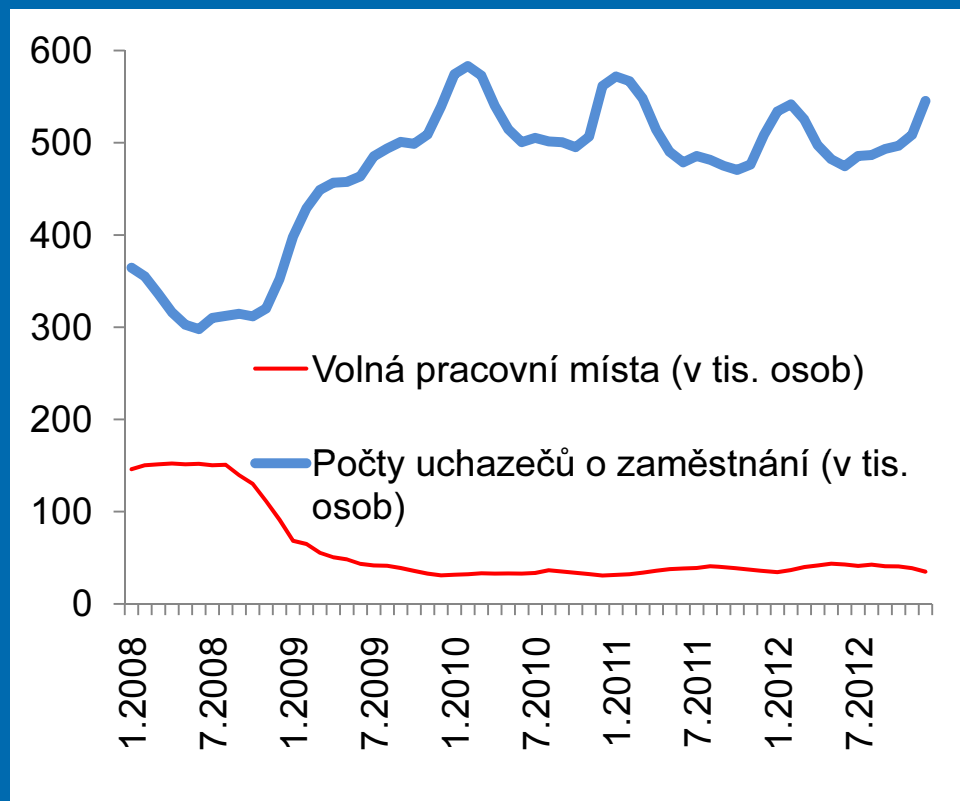
Deficit běžného účtu platební bilance v % nominálního HDP

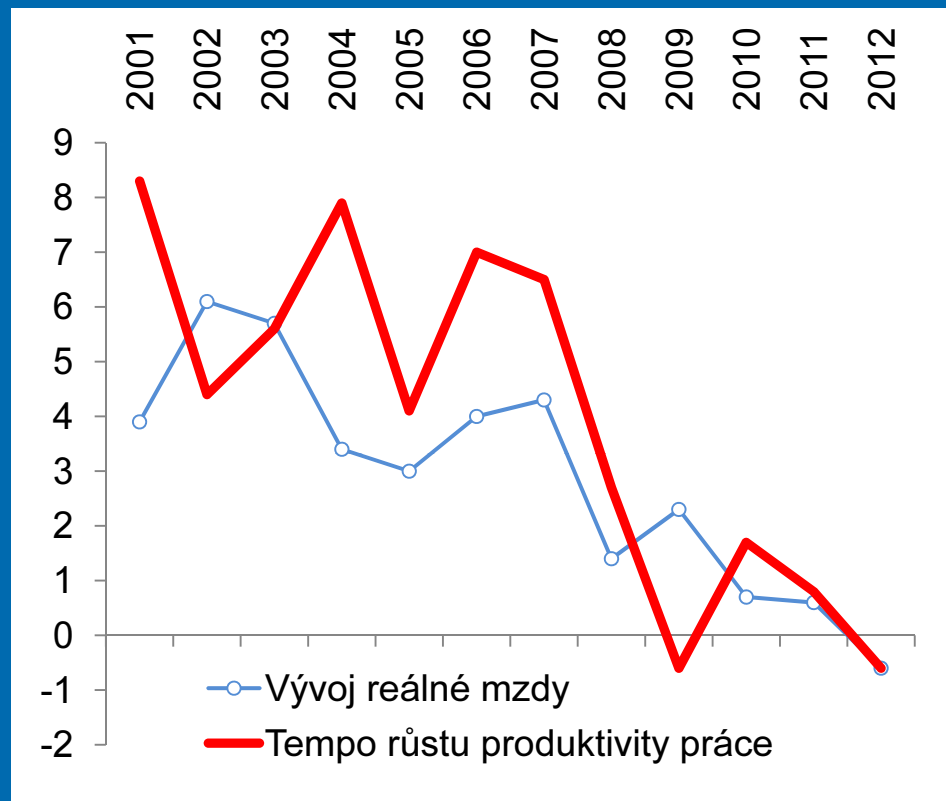
Další nerovnováhy

Nabídka pracovních míst výrazně menší než poptávka, růst produktivity práce již nepředstihuje vývoj reálné mzdy

Nabídka volných pracovních míst (v tis. osob) a počty uchazečů o práci (v tis. osob)

Produktivita práce na jednu zaměstnanou osobu a změny reálné mzdy (y/y v %)

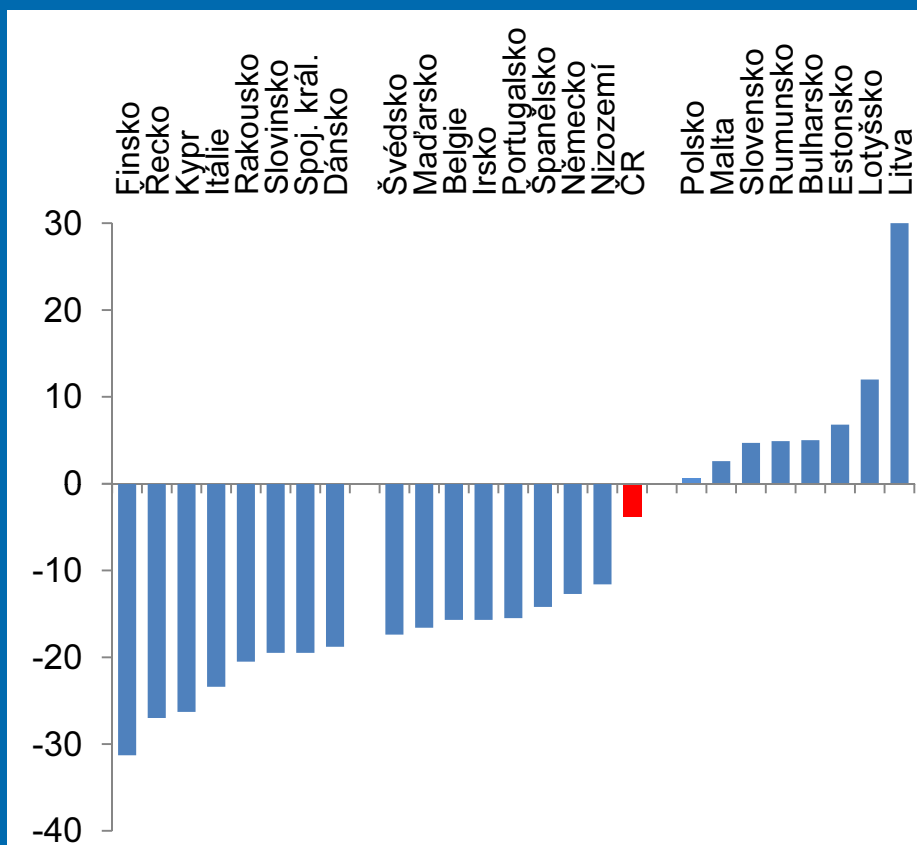

Zdroj: MPSV

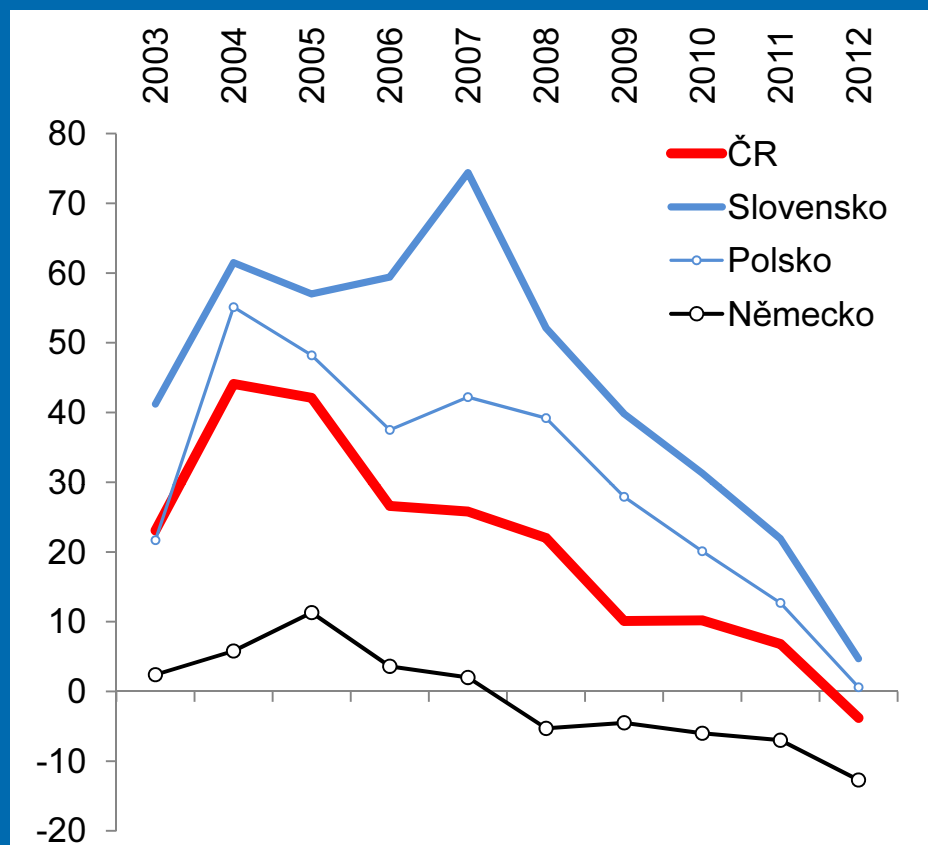
Konkurenceschopnost - vybrané faktory

Po snižujících se přírůstcích podílu ČR na světovém exportu od roku 2005 tento podíl v roce 2012 poprvé klesl

Rok 2012 – změna podílu na světové exportu zboží a služeb proti roku 2007, v %

Změna podílu na světovém exportu zboží a služeb (srovnání roku Y s rokem Y-5, v %)

Konkurenceschopnost – vybrané faktory

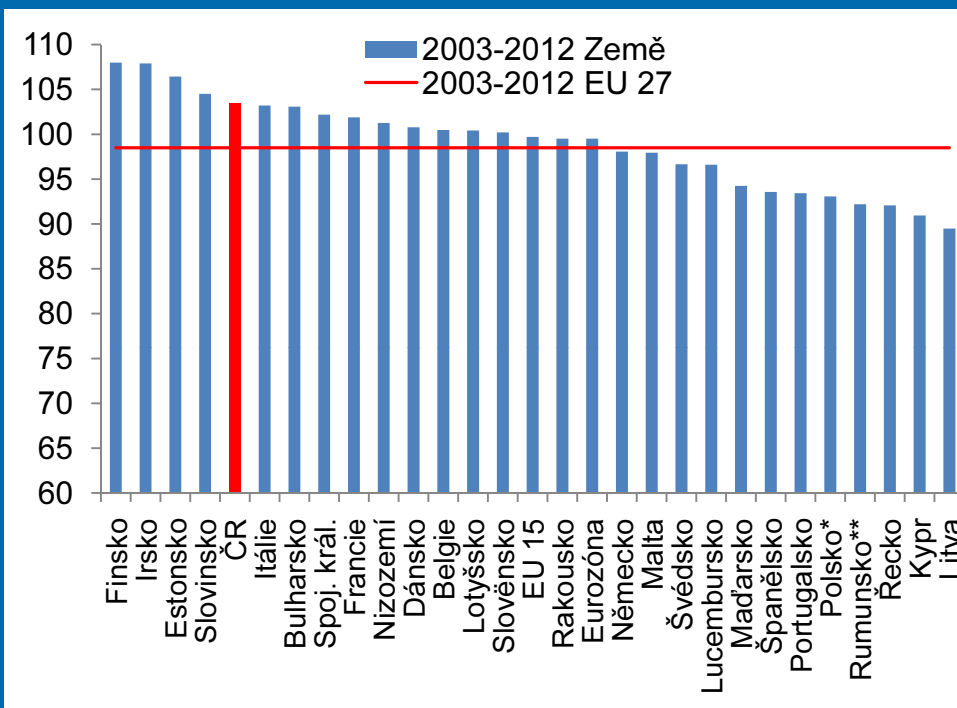
Práce zdražila...

Přírůstek reálných jednotkových nákladů práce za posledních deset let pátý nejvyšší v EU = klesla nákladová konkurenceschopnost ČR

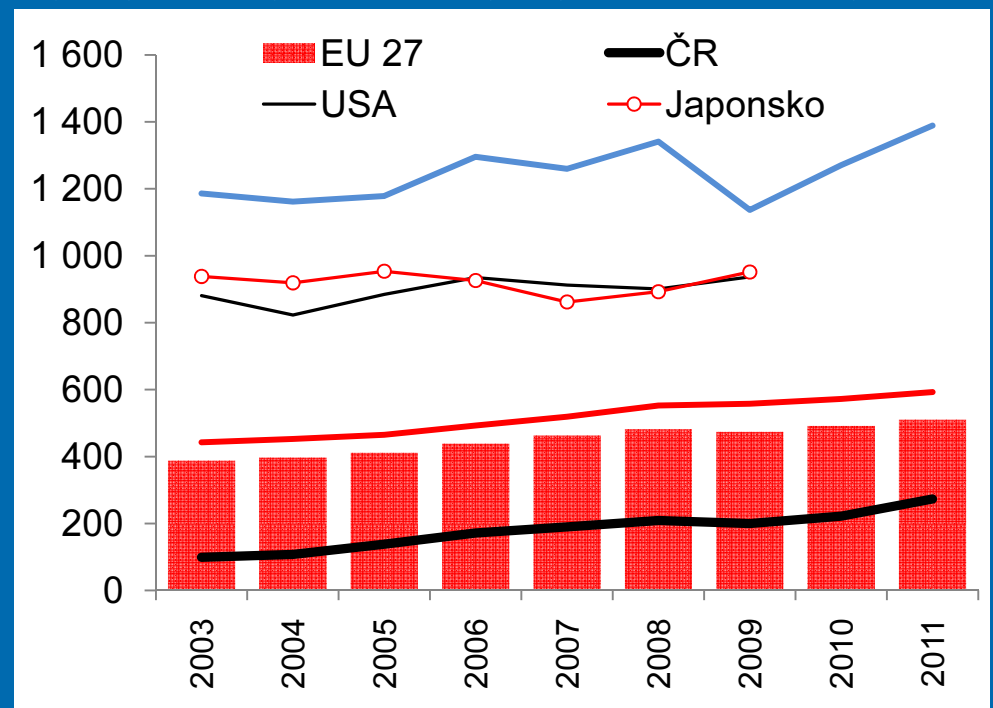
Výdaje na výzkum a vývoj rostly v ČR v relaci k HDP rychleji než v EU

1,84 % proti 2,03 % v EU v roce 2011 (v roce 2002 jen 1,15 % HDP proti 1,88 % v EU); ale v eur/obyv. ČR stále jen 53 % průměru EU

Reálné jednotkové náklady práce, 2003=100

Výdaje na výzkum a vývoj v eurech/obyv.

Hlavní závěry

- Česká republika se už třetí rok vzdaluje průměrné úrovni evropské hospodářské a měnové unie - v roce 2012 HDP na obyvatele v PPS 79 % průměru EU proti 77 % v roce 2003
- **Diverguje i Praha** – za regiony mimo Prahu stoupl HDP/obyv. v PPS za roky 2002-2011 na 68 % průměru EU
- Tempo **HDP** ČR v roce 2012 – meziročně reálně **-1,3 %**, za roky **2003-2011 průměrný růst +3,4 %**
- Příjmy na obyvatele stouply za roky 2002-2011 nejvíce v MS a SČ kraji - v roce 2010 pokles ve většině krajů, v roce 2011 v jejich zbytku vč. Prahy) - přesto ČR zemí **s nejnižším rizikem chudoby a sociálního vyloučení** v EU (15,3 % obyvatelstva)
- ČR je **3. nejméně zadluženou zemí EU 27** podle výše **dluhu firem, domácností a vládního sektoru k HDP** (soukromý dluh 4. místo, vládní dluh 9. místo v pořadí zemí EU)

Hlavní závěry

- Přetrvává vysoká nerovnováha na trhu práce a předstih produktivity před tempem růstu reálné mzdy se zastavil; nerovnováha ve vztahu k zahraničí je relativně nízká (v letech 2011 i 2012 lepší než průměr za dekádu 2003-2012)
- Konkurenceschopnost
 - podle podílu exportu z ČR na světovém exportu se zhoršila – po postupné ztrátě tempa přírůstků podílu se v roce 2012 poprvé objevil jeho pokles;
 - zdražení práce za dekádu 2003-2012 bylo 5. nejvyšší ze zemí EU (podle změny reálných jednotkových nákladů práce);
 - růst výdajů na výzkum a vývoj k HDP za roky 2002-2011 rychlejší než v zemích unie, ale v eurech na obyvatele stále jen 53 % průměru EU 27

Děkuji za pozornost

Ing. Drahomíra Dubská, CSc.

oddělení svodných analýz

Tel.: 274 054 041

E-mail: drahomira.dubska@czso.cz